

O'ZBEKISTONDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI

Mirzokulova Kumush Mirshakarovna

Buxoro davlat universiteti,
Mehmonxona xo'jaligini tashkil
etish va boshqarish yo'nalishi
3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Maqolada Agroturizm sohasida turistlarni qabul qilishi mumkin bo'lgan obyektlarni o'rganish, ular asosida ro'yxat shakllantiriladi. Qayd etish joizki, turizm va ijtimoiy tarmoqlarning rasmiy sahifalarida turoperatorlar uchun dasturlar ishlab chiqish va turistlarning mustaqil tashrif buyurishi uchun agroturizm obyektlari haqida batafsil ma'lumotlar taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: Toshkent, Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz, Termiz Agroturizm obyekti, jumladan, uy-joy kommunal obyektlar

Аннотация: В статье рассматриваются объекты, которые могут принять туристов в сфере агротуризма, и на их основе формируется перечень. Следует отметить, что на официальных страницах туризма и социальных сетях представлена подробная информация об объектах агротуризма для разработки программ для туроператоров и самостоятельного посещения туристами.

Ключевые слова: Ташкент, Самарканд, Бухара, Хива, Шахрисабз, Термиз Объект агротуризма, включая жилищно-коммунальные объекты.

Abstract: The article examines objects that can receive tourists in the field of agrotourism, and a list is formed based on them. It should be noted that the official pages of

tourism and social networks provide detailed information about agrotourism facilities for the development of programs for tour operators and independent visits by tourists.

Keywords: Tashkent, Samarkand, Bukhara, Khiva, Shahrisabz, Termiz Agrotourism facility, including housing and communal facilities

Kirish: O‘zbekiston Buyuk Ipak yo‘lining markazi va Markaziy Osiyoning yuragi hisoblanadi. Mamlakatimiz chinakam ochiq osmon ostidagi muzey: unda 8200 ta madaniy meros obyektlari mavjud bo‘lib, ularning bir qismi YuNESKOning Butunjahon merosi ro‘yxatiga kiritilgan. O‘zbek turizm brendi ming yillar davomida shakllangan. Buyuk Ipak yo‘li paydo bo‘lganidan beri O‘zbekiston Sharq va G‘arb o‘rtasida ko‘prik bo‘lib, mintaqadagi barcha davlatlar bilan chegaradosh, Yevropadan Osiyoga va aksincha, eng qisqa yo‘l bo‘lib kelgan. Toshkent, Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz, Termiz – bu shaharlar butun dunyoga mashhur. O‘zbekistonda tarixiy, ta’lim, gastronomik, sog‘lomlashtirish, tog‘, agro, eko, arxeologik turizmning barcha turlarini uchratish mumkin. Va, albatta, ziyorat turizmi: shu maqsadda har yili O‘zbekistonga ko‘plab musulmon ziyoratchilar tashrif buyurishadi.

Mamlakatimiz gastronomik salohiyati tufayli butun dunyo turistlarida unutilmas taassurot qoldirib kelmoqda. Ishonch bilan aytish mumkinki, milliy oshxonamiz taomlari umrida bir marta bo‘lsa ham tatib ko‘rishga arziydi. O‘zbekistonning an’anaviy hunarmandchiligi yorqin va betakror bo‘lib, ming yillar davomida shakllangan hamda o‘zida yashab kelayotgan xalqlarning an’ana va urf-odatlarini o‘zida mujassam etgan. O‘zbekiston tabiati dunyoning boshqa mintaqalarida takrorlanmas va betakror flora va faunaga ega hisoblanadi, mamlakatimizda turizmning mavsumiyligi degan tushuncha yo‘q, yurtimizda har bir sayyoh yilning istalgan vaqtida zavq-shavq oladigan, o‘yin-kulgi topa oladigan tabiatning betakror manzaralariyu, xalq urf-odat, hamda marosimlariga ega.

Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi O‘zbekistonga kelayotgan xorijlik sayyohlarning sayohat vaqtini uzaytirish, mahalliy sayyohlar uchun dam olishning yangi

turlarini joriy etish maqsadida agroturizmni rivojlantirish bo'yicha ish olib bormoqda. Agroturizm sohasida turistlarni qabul qilishi mumkin bo'lgan obyektlarni o'rganish, ular asosida ro'yxat shakllantiriladi. Qayd etish joizki, turizm va ijtimoiy tarmoqlarning rasmiy sahifalarida turoperatorlar uchun dasturlar ishlab chiqish va turistlarning mustaqil tashrif buyurishi uchun agroturizm obyektlari haqida batafsil ma'lumotlar taqdim etilgan.

Agroturizm – bu turistlarning qishloq xo'jaligi va boshqa faoliyat bilan shug'ullanadigan dehqon oilasida uyushgan holda bo'lishidir. Agroturizm taklifining asosi qishloq joylarida shinam, kamtarona bezatilgan turar joy va ekologik toza oziq-ovqat mahsulotlari bo'lib, turizmning bu turida turistlar agroturistik mahsulotlardan bahramand bo'lib, o'sha joyning o'zida turistlar yangi oziq-ovqat va poliz mahsulotlarini sotib olib, uni o'zlari tayyorlashi mumkin.

Agroturizmning tarkibiy qismlari yangi emas; ularning aksariyati har kuni ishlatiladi. Bundan tashqari, o'z mahsulotlarini sotish va qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sotish jarayonida ishtirok etish va monitoring qilishning ayrim elementlari agroturizm bilan bog'liq. Bu ko'pincha agroturizm xizmatlari va mahsulotlarini taklif qiluvchi korxonalar uchun qo'shimcha daromad manbai hisoblanadi. Agroturizm g'oyasi qishloq xo'jaligini turizm xizmatlarini ko'rsatishi mumkin bo'lgan asosiy obyekt ekanligiga ishonishdir. Fermerlar agroturizmni tashkil qilishda erkin mehnat va uy-joy resurslariga ega bo'lgan holda, uni o'zlarining arzon oziq-ovqat mahsulotlari bilan birlashtirib, tadbirkorlik faoliyati orqali daromadlarini to'ldirishlari mumkin. Biroq, amaliyot shuni ko'rsatadiki, boshqa manfaatdor xo'jalik yurituvchi subyektlar, xususan, turli xil tijorat tuzilmalari, birinchi navbatda, tabiiy-iqlim xususiyatlariga ko'ra turizm uchun qulay bo'lgan hududlarda joylashganlari agroturizm faoliyati deb hisoblanadi.

Agroturizm qishloqqa mansub bo'lib, natural xo'jalik turlariga yaqin bo'lgan oraliq shakldir. Agroturizm deganda qishloq xo'jaligining turli ko'rinishlarida xo'jalik va uning atrof-muhitini (tabiiy, ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish) boshqarish, dehqonlar bilan yaqin aloqada bo'lish yoki uy-joy xo'jaligini boshqarish, turli dam olish turlaridan foydalanishga

asoslangan dam olish shakli sifatida tavsiflanishi mumkin. Agroturizm obyekti, jumladan, uy-joy kommunal obyektlari, shuningdek, oziq-ovqat, xo'jalikdan tashqari va rekreatsion tadbirlarning keng doirasi shakllanadi.

Agroturizmni qishloq xo'jaligida vaqtincha foydalanilmayotgan xususiy uy xo'jaliklari yoki qishloq xo'jaligi korxonalari tomonidan tomorqadan foydalanish bilan bog'liq kognitiv va rekreatsion qishloq turizmi turi sifatida ta'riflash mumkin. Turar joy, ekologik toza oziq-ovqat va qishloqning o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishish bilan ta'minlaydigan qishloq oilasi turizmning ushbu turlarining faoliyat yuritishida, qishloqda dam olishni tashkil etishda asosiy o'rinni egallaydi. Jahon amaliyotida agroxo'jaliklarni rivojlantirishdan tashqari, ayniqsa qishloq turizmi qo'shimcha daromad manbai bo'lib qolmoqda. Jahonda 1972 yildan boshlab agroturizm iqtisodiyotning alohida tarmog'i sifatida maydonga chiqdi. G'arbiy Yevropada qishloq turizmi 1960-yillarning boshidan boshlab barqaror rivojlandi. Hozirgi vaqtda ushbu faoliyat turi keng tarqalgan. Bugungi kunda qishloq turizmi juda tez rivojlanmoqda va ba'zi mamlakatlarda ko'plab xorijiy sayyohlar jalb qilinmoqda. Masalan, Italiya, Irlandiya, Fransiya, Shveytsariya, Skandinaviya mamlakatlari va Ispaniya, Yevropada qishloq turizmi bo'yicha tan olingan va yuzlab millionlab odamlarni agroturizmga qamrab oladi.

Agroturizm Ispaniya, Italiya, Buyuk Britaniya, Gretsiya, Fransiya yaxshi rivojlangan. Bu mamlakatlarga tashrif buyurgan sayyohlar bir muddat qishloq joylarda yashab, mahalliy madaniyat, urf-odat va turmush tarzi bilan tanishadilar, an'anaviy dehqonchilik tadbirlarida qatnashadilar. Masalan, Buyuk Britaniyada fermerlarning 60 foizi turizmdan tizimli daromadga ega bo'lib, o'rtacha yillik daromadi 10 000 dan 50 000 dollargacha daromad olishadi. Qishloq aholisining shaharlarga tez ko'chishi natijada, qishloq xo'jaligida ishlaydigan ishchilar soni keskin kamaydi va turmush darajasi yomonlashdi. Agroturizm qishloq joylarida ish o'rinlari va tadbirkorlikning muqobil shakllarini yaratish hamda qishloq xo'jaliklari uchun daromad manbai bo'lish uchun mo'ljallangan. Bir qator mamlakatlarda agroturizm turizm industriyasining yetakchi yo'nalishlaridan biri bo'lib

kelmoqda. Frantsiyada qishloq turizmi **Milliy dam olish uylari va yashil turizm tashkiloti** (Maison des Gites de France et du Tourisme Vert) tomonidan tashkil etilgan. Ushbu tashkilot eng yuqori milliy standartlarga muvofiq sertifikatlangan bayramlarni taqdim etadi.

Har yili mamlakatga dam olishni qishloqda o'tkazishni afzal ko'rgan 7 million sayyoh tashrif buyuradi. Frantsiyada bolalar bayrami dasturi ishlab chiqilgan bo'lib, ushbu dasturlar maktab ta'tillarida qishloq joylarida amalga oshirilmoqda. 3 yoshdan 13 yoshgacha bo'lgan bolalar qishloq joylarini (qo'zilar, sigirlar, quyonlar) o'rganish, qishloqdagi tengdoshlari bilan o'yin o'ynash va lagerga borish uchun oilalarga joylashtiriladi. Shuningdek, ular milliy raqslar, hunarmandchilik, viloyat xalq og'zaki ijodi va xorijiy tillarni o'rganish imkoniyatiga ega. Dam olish sifati Sog'liqni saqlash va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi hamda Yoshlar va sport ishlari vazirligi tomonidan nazorat qilinadi va tasdiqlanadi. Frantsiya G'arbiy Yevropada agroturizm xizmatlari bozorida Ispaniya bilan jiddiy raqobatda bo'lib, bu xizmatlardan foydalanadigan xorijiy sayyohlar soni (yiliga taxminan 1,2 million kishi) ichki agroturizm oqimidan ko'p. Ispaniyaning qishloqlarida 5000 dan ortiq dam olish imkoniyatlari mavjud.

Agroturizmda yashashning taxminiy narxi bir kishi boshiga bir kecha uchun 25-120 dollarni tashkil qiladi. Polshada turizm fermalari tomonidan shaharlik bolalarga qishloq joylarida ixtisoslashtirilgan agrotexnika bo'yicha ikki haftalik dam olishni ta'minlaydigan "Yashil maktablar" maxsus o'quv dasturi taqdim etiladi. Ushbu bayram bolalarga nafaqat dam olish, balki qishloq hayoti bilan tanishish, maxsus tayyorgarlikdan o'tish imkoniyatini beradi. Fermer xo'jaliklarida ixtisoslashtirilgan o'quv kurslari ishlab chiqilmoqda. Ulardan biri "Dondan nongacha" bolalarning non ishlab chiqarishda (shamol tegirmonida don maydalash, xamir yoyish va non pishirish) ishtirokini nazarda tutadi.

Agroturizm quyidagi o'ziga xos tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

- Sayyoh ekologik toza va jozibali joylarda dam olishni, uy egalari bilan muloqot qilishni (uy yumushlarida qatnashishni), faol vaqt o'tkazishni, hudud madaniyati va an'analarini o'rganishni xohlaydi;
- Fermer -o'z uyi va ovqatini taklif qiladi, rahbar bo'la oladi, bo'sh vaqt tashkilotchisi, qiziqarli suhbatdosh;
- Fermer xo'jaligi o'zining asosiy vazifasini saqlab qolgan, dam oluvchilarga uy hayvonlari bilan muloqot qilish imkonini beruvchi tartibli dam olish maskanidir;
- Tabiiy muhit - toza havo, ko'llar, daryolar, tog'larga yaqinligi, go'zal manzaralari sayyohlarni o'ziga tortadi.

Agroturizm nafaqat xizmat ko'rsatuvchi fermer xo'jaliklariga, balki do'konlar, yoqilg'i quyish shoxobchalari, hunarmandlar va boshqa qishloq aholisiga ham daromad keltiradi. Bu mahalliy iqtisodiy infratuzilmani harakatga keltiradi. Natijada, turistik daromadlar turizmga hech qanday aloqasi bo'lmagan boshqa xizmatlarga bo'lgan talabni oshiradi. Umuman olganda, agro turizm odamlarning qishloq hayoti, madaniyati va dini bilan bog'liq bo'lgan keng ko'lamli faoliyatni qamrab oladi, shuningdek, turizmni namoyish etadi. dehqonchilik va chorvachilik mahsulotlari hamda kasanachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonidir.

Qishloq turizmisiz agroturizmga e'tibor qaratishning iloji yo'q, chunki qishloqning katta qismi fermerlar va dehqon xo'jaliklariga tegishli. Yevropa Ittifoqida qishloq joylari qishloq xo'jaligidan tashqari ko'plab funktsiyalarga ega va agroturizm va qishloq turizmi o'rtasidagi farq sezilarli. "Qishloq turizmi" atamasini qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi sezilarli darajada tarqalgan yoki yaxshi tashkil etilgan qishloq jamoalari zich joylashgan hududlarda qo'llash maqsadga muvofiqdir. Urbanizatsiya jarayonlarining rivojlanishi bilan an'anaviy qishloq jamoalarining ahamiyati kamayib bormoqda, chunki shaharlarning roli ortib bormoqda. Shu bois "Agro turizm" atamasi kelajakda ko'proq qo'llanilishi mumkin.

Agro turizm turistlarning sayohat, ta'lim, dam olish yoki sport bilan bog'liq ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan. Demak, savol tug'iladi, agroturizmni turizmning boshqa turlaridan ajratib turuvchi belgilar bormi? Agar shunday bo'lsa, agroturizmni ajratish o'zini oqlaydi. Turizm vinochilik (vino turizmi), gastronomik turizm (oziq-ovqat turizmi), ekoturizm va boshqalar kabi tarmoqlarni o'z ichiga oladi. Biroq, asosiy omil - fermer va fermer xo'jaliklariga borishdir. O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirish uchun ham katta imkoniyatlar mavjud.

Ayni paytda O'zbekistonda agroturizm yo'nalishida turistlarni qabul qilishi mumkin bo'lgan obyektlarni o'rganish boshlandi, ular asosida ro'yxat shakllantiriladi. Qayd etish joizki, turizm va ijtimoiy tarmoqlarning rasmiy sahifalarida turoperatorlar uchun dasturlar ishlab chiqish va sayyohlarning mustaqil tashrifi uchun agroturizm obyektlari haqida batafsil ma'lumotlar taqdim etilgan. Xorijiy va mahalliy sayyohlar ushbu obyektlarga bevosita tashrif buyurib, turizmga yangicha yondashuvdan bahramand bo'lishlari mumkin. Masalan birgina Farg'ona viloyatini oladigan bo'lsak, ushbu viloyatda agroturizmga ixtisoslashgan bir qancha fermer xo'jaliklari mavjud.

Farg'ona viloyatidagi agroturizm obyektlari haqida ma'lumot:

№	Joylashuv	Obyektining nomi	Xususiyatlari
1	“Mehrigiyo ekoturizmi	Farg'ona viloyati Uchko'prik tumani	Sayyohlar o'nlab subtropik mevalar va papayya, guava kabi xushbo'y o'simliklarning plantatsiyalari bilan tanishishlari mumkin bo'ladi.
2	“Mindonobod agrosanoat korxonasi negizida vinochilik korxonasi	Favqulodda vaziyatlar vazirligi “Afrosiob”, Farg'ona sh. Oqibat, 1	“Mindonobod Agrosanoat” kompaniyasi - uzum plantatsiyalari, vino va vino mahsulotlarini degustatsiya qilish.

3	“Vodiy tulporlari” ot sporti majmuasi	Farg‘ona viloyati Quvasoy tumani	“Vodiy tulporlari” sport majmuasi Quvasoy viloyatida sport va agroturizmni rivojlantirish maqsadida tashkil etilgan. Bu yerda sayyohlarning ot minishlari uchun barcha sharoit yaratilgan.
4	Ostrich Farm MChJ (rudali fermalar)	Farg‘ona viloyati, Rishton tumani Bogdan MFJ	mavjud agroturizm ob'ekti (voha bo'ylab sayohat qilish, kombinezon kiyish, ishlab chiqarilgan mahsulotlar bilan tanishish)
5	Qumli tepaliklarda "Baston Buva" davosi	Farg'ona viloyati Buvayda tumani	Qumli adirlarda qum bilan ishlov berish uchun “Buston buva” sharoitlari.
6	“Shar-shara” baliqchilik	Farg'ona shahri, Farg'ona shahri	Dam olish va baliq ovlash uchun turizm infratuzilmasi (sanitariya va gigiyena, gastronomiya, shu jumladan katamaranlar, qayiqlar, oshxona jihozlari va boshqalar) va ularga olib boradigan yo'l infratuzilmasini yaxshilash.
7	“O‘rag‘boy ota” baliqchilik xo‘jaligi	Farg'ona shahri, Farg'ona shahri	Dam olish va baliq ovlash uchun turizm infratuzilmasi (sanitariya va gigiyena, gastronomiya, shu jumladan katamaranlar, qayiqlar, oshxona jihozlari va boshqalar) va ularga olib boradigan yo'l infratuzilmasini yaxshilash.
8	Zilskiy KSdagi "Zilch qumlari" ning qum tepaliklari	Farg‘ona viloyati Oltiariq tumani	Zile qumlarining qumli tepaliklarida qum terapiyasi va davolash muolajalari Saytning noyob flora va faunasi
9	“Eson Balik” fermer xo‘jaligi	Farg‘ona viloyati Oltiariq tumani	Ekoturizm, skskursiya va baliq ovlash
10	"Uzumchi" turli xil uzum navlari	Farg‘ona viloyati Oltiariq tumani	Mahalla yaqinida yetishtirilgan uzumning turli navlarini xarid qilish

Ushbu tajribani nafaqat vodiy viloyatlarida, balki respublikamizning barcha viloyatlarida qo'llash mumkin. Har bir viloyat o'zining noyob va takrorlanmas eko va agroturistik imkoniyatlariga ega, bu imkoniyatlardan foydalanish esa bugungi kunning turizm sohasi mutaxasislari oldida turgan eng asosiy dolzarb vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. M.A.Mirzaev, M.T.Alieva. Turizm asoslari. O'quv qo'llanma. –T. O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti. 2011. -288 b. ISBN 978-9943-391-17-8
2. M.T.Alieva, A.N.Norchaev. Turizm menejmenti: O'quv qo'llanma -T.: TDIU, 2007. -155b.
3. M.R.Boltabayev, I.S.Tuxliyev, B.SH.Safarov, S.A.Abduxamidov. Turizm: nazariva va amaliyot. —T.: —Barkamol fayz media nashriyoti, 2018.400 bet
4. O.Shermatov, B.Nosirov, R.Imomov, M.Qobulova. Problems of effective usage of lands in agriculture for ensuring food security. South Asian Journal of Marketing & Management research, ISSN: 2249-877X. 10 (4), p. 71-76. <https://saarj.com/wp-content/uploads/special-issue/sajmmr/2020/SAJMMR-APRIL-2020-SPECIAL-ISSUE.pdf>
5. Nosirov B.Z., Abduvasikov A.A. The evolution of agricultural markets of Uzbekistan. Conference materials of D.A. Tsenov Economics Academy in Svishtov, Bulgaria. October 4-5, 2019.
6. Nosirov B., Rakhmonova B. Organization of production of walnuts in an industrial volumes. International online conference ECLSS Economics and Social sciences. Proceeding book. June 28-29, 2020. Istanbul, Turkiye. P. 59-67. <http://eclss.org/publicationsfordoi/istanbulonline.pdf>